

KALAGAYAN NG SINING AT KULTURA SA PANAHOON NG GLOBALISASYON

Jenifer Padilla

Executive Director, Amado V. Hernandez Resource Center

I. INTRODUKSYON

Kamakailan lamang ay nag-survey ang Pulse Asia tungkol sa kawalan ng pag-asa ng mga Pilipino sa ating bansa. Ayon sa survey, wala pa sa kalahati ng mga Pilipino ang naniniwalang “may pag-asa pa ang bansang ito.” Dama ng karamihan ang pangangailangan para sa pundamental na pagbabago sa ating lipunan ngayon. Kailangan ng pagbabago sa ating ekonomya kung saan ang karamihan ay nananatiling hikahos, hindi nakikinabang sa kanilang pinagpapawisan. Kailangan ng pagbabago sa ating pulitika, kung saan ang gobyerno ay gobyerno ng iilan, at hindi ng karamihan.

Pero batid din natin na ang pagbabago sa lipunan ay hindi magiging ganap kapag walang kasabay na pagbabago sa kultura ng bayan. Pagbabago sa dominanteng kaisipan, kaugalian, pagpapahalaga, panlasa, sining at panitikan. Pero ano nga ba ang kailangan baguhin sa kultura sa bansa ngayon? Hayaan ninyo akong magbahagi ng aming pagsusuri hinggil sa kasalukuyang kalagayan ng sining at kultura sa Pilipinas, mga patakaran at programa sa kultura ng pamahalaan at pribadong sektor, at ugnayan ng mga ito sa ekonomya at pulitika ng bansa sa panahon ng globalisasyon. Kung ito ay makakatulong sa paglilinaw at paggigiit sa tungkulin ng artistang Pilipino sa pagsusulong ng pagbabago sa ating lipunan, nakamit na rin namin ang aming layunin sa pagkakataong ito.

II. KASALUKUYANG KRISIS NG SINING AT KULTURA SA PILIPINAS

Ang dominanteng kultura sa Pilipinas ay nananatiling kolonyal, burges at pyudal sa kasalukuyang panahon. Itinatakda ito ng mga dominanteng pwersa sa ekonomya at politika ng bansa – ang U.S. at ang mga elit sa ating lipunan, ang malalaking kapitalista at asenderong Pilipino.

Ang pamantayan ng U.S., hindi lamang sa pulitika at ekonomya, kundi maging sa kulturang kolonyal ang nagiging sukatan kung ano ang mahusay at hindi para sa mga Pilipino. Sa kulturang burges, ang sining ay kalakal at ang mga tao ay palengke na pwedeng manipulahin para higit na pagtubuan. Pinapanatiling mangmang, kimi at palaasa sa “swerte” at sa kawanggawa ang masang bihag ng kulturang pyudal. Sa tulong ng dominanteng kulturang ito, nagiging mas madali ang patuloy na pagkontrol at pagsasamantala ng mga dayuhan at iilan sa sambayanang Pilipino.

Sa ngalan ng “globalisasyon”, ibayo ang pananalakay ng dalawang pinakadominanteng pwersa sa kulturang Pilipino – ang imperyalismong U.S. at ang simbahang Katoliko Kinakasangkapan din ng mga dayuhang imperyalista at mga naghaharing uri ang estado upang ipalaganap ang artipisyal na kulturang popular, ang kultura ng korupsiyon, at kultura ng pasismo upang palakasin at higit na palawakin ang kanilang dominasyon.

Kultura ng Globalisasyon

Ang Pilipinas ay nakapailalam sa mga kasunduan at patakarang pinagkaisahan at idinidikta ng mga economic superpowers o mga imperyalistang bansa. Kabilang dito ang mga neoliberal na patakaran ng liberalisasyon, deregulasyon at pribatitsasyon na itinutulak ng IMF, WB at WTO lalo na sa mga mahihirap na bansa. Sa gayon ang mga bansang katulad ng Pilipinas ay nagsisilbing mas maluwag na palengke para sa mga produkto at serbisyo ng mga malalaking kapitalista mula sa mayayamang bansa.

Malayang kalakalan ng mga produktong pangkultura

Dahil sa patakaran ng import liberalization mas malaya nang nakakapasok pati mga dayuhang produktong pangkultura sa Pilipinas katulad ng pelikula, aklat, musika at software. Sa ilalim ng Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights o TRIPS ng WTO, nagiging mas madali para sa mga higitang korporasyon mula sa ibang bansa ang pamumuhunan, pagbili,

pag-agaw, pagkontrol at pagmomonopolyo sa mga sumusunod:
 1) likhang sining at distribusyon nito (sa pamamagitan ng karapatang ari at mga kaakibat nito), 2) tatak (trademark) at pagtukoy sa pinagmulan ng produkto (geographical indications), 3) imbensyon (sa pagmamagitan ng patente), industrial design at trade secrets.

Sa pamamagitan ng General Agreement on Trade in Service o GATS ng WTO, pinadali rin ang dominasyon ng mga imperyalistang bansa sa mga serbisyo sa Pilipinas. Kabilang dito ang mga serbisyong tumutugon sa pagpapalaganap at preserbasyon ng mga produktong pangkultura, gaya ng distribusyon at pagpapalabas ng pelikula. Sa buong mundo, ang US ang pinakamalaking exporter ng mga produktong pangkultura ngayon.

Kasabay ng halos monopolyado ng US ang produksyon at distribusyon ng produktong pangkultura hinuhulma nito ang panlasa ng mga tao upang lumikha ng pangangailang (demand) para sa kanyang mga produkto. Ang panlasang pinoy ay matagal ng nabababad sa pamantayang Amerikano kaya madaling tanggapin ito ng marami.

Ngunit nagreresulta ito sa pagkalugi o paglamon sa lokal na industriyang pangkultura. Dahil sa matinding kumpetisyon lumalaban ang mga ito sa pabababaan ng sahod, kontraktwalisasyon at pagbabawas ng mga manggagawa na nagaganap sa mga estasyon ng telebisyon at mga produksyon pampelikula. Binubunsod din ng kumpetisyon na ito ang lalong pagkasadlak ng mga likhang sining sa pamantayang komersyal at kolonyal para makapatas sa mga imported na likhang sining at pamantayan ng kahusayan. Naging laganap din ang pamimirata ng mga nais kumita ng malaki sa mababang kapital. Habang sa isang banda, ang panggagaya ay kinukunsinti ng mga dayuhang korporasyon dahil pinalalaganap pa nito ang dayuhan o anila'y "global" na panlasa, ang pamimirata nama'y malupit nilang nilalabanan sa larangan ng intellectual property rights dahil umuuk-ok ito sa kanilang tubo.

Nagkakaroon din ng impluwensya o kontrol ang pribadong korporasyon sa mga likhang sining sa pamamagitan ng pagpondo nito sa mga ahensyang pangkultura at mga grupo o indibidwal na artistang hindi nakatatanggap ng suporta mula sa gubyrno. Ang ganitong kalagayan ay lalong pang dadausdos kapag naisulong ang mungkahing charter change ng administrasyong Arroyo kung saan kabilang ang pag-alis ng mga restriksyong pang-ekonomya sa dayuhang pag-mamay-ari.

World Class Culture

Sa hanay ng kultura, itinuturing na world-class ang mga nagkamit ng parangal mula sa mga dayuhang institusyon. Hindi masamang makilala ang kakayanan ng pinoy sa ibayong dagat. Ngunit kung ang gagamiting pamantayan ng pag-unlad at kahusayan ay nakabatay sa kulturang maka-dayuhan gaya ng laganap sa ating mga palabas, musika, atbp. mas malaki ang pinsala nito. Anti-nasyunal na kaisipan ang kabilang mukha ng "world class culture" na nagmamaliit at nagbabansot sa halip na nagpapayabong sa kulturang Pilipino.

Maging ang sistema ng edukasyon ay hinuhubog ding maging world-class. Kinakailangan daw ito para maging competitive o makipagtapatan sa pandaigdigang kumpetisyon. Sa mga paaralan, pilit inaayon ang mga kurso at aralin na maghuhubog ng mga susunod na manggagawang skilled at english speaking para sa mga multinasyunal na kumpanya na nagdidikta ng kung ano ang kailangan nilang trabaho. Sa kasalukuyan laganap ang call centers, kung saan maraming kabataan ang namamasukan bilang kontrakwal. Inihahanda rin ng ganitong mga patakaran sa paaralan ang mga susunod na OFWs na pinagkakakitaan ng pamahalaan.

Cultural Diversity

Ang cultural diversity o ang pagkakaiba-iba ng mga kultura sa daigdig ay ang pagtingin na may esensyal na kaibahan ang mga kultura at nararapat lamang na igalang, protektahan at paunlarin ang mga pagkakaibang ito. Subalit ang pakahulugan sa cultural

diversity – na itinataguyod ng globalisasyon at tinatangkilik ng gobyerno – ay ang paglikha ng napakaraming produkto at serbisyo mula sa iba’t ibang kultura. Binibigyan ng halaga na parang sa palengke ang mga “kakaiba,” ispesipiko, “walang katulad,” at exotic na kultura. May pagromantisa pa sa samu’t-saring tribo at komunidad na nagsisilbing materyal para sa imahinasyon at pantasya ng “mas maunlad” na sibilisasyon.

Hungkag ang ganitong konsepto ng “cultural diversity” sapagkat hinihiwalay ang kultura sa kinaiiralan nitong panlipunang konteksto. Mapananatili ba ng mga katutubo ang kanilang kultura kung sila ay sapilitang inaalís sa kanilang lupain? Sa anong antas makikipagturingan nang matino sa mga Muslim kung patuloy silang itinatakwil at binabansagang terorista?

Kultura ng Turismo

Laganap ang samu’t-saring festival sa buong kapuluan ngayon sa layunin ng mga lokalidad at ng pambansang pamahalaan na pasiglahin ang turismo sa bansa . Sa isang banda nakabubuti ang turismo, kung bahagi ito ng edukasyon ng mga Pilipino at ng mga dayuhan na makilala ang mayamang kultura sa ating bayan . Ngunit kung ang pangunahing layunin ay kumita ng pera, nagiging kapital ang turismo sa komersiyalisasyon ng kultura. Bukod pa sa pinagkakakitaan ang kultura, mas masahol ang usapin ng panghihimasok sa isang kultura at ang artipisyal na pagpoproseso dito upang maging mabenta sa pinakamaraming tao. Madalas kaysa hindi, nababago sa kalaunan ang isang kultura kundi man ito tuluyang nasisira.

Sa praktika ng gobyerno, ginagamit nito ang turismo bilang tugon sa kahirapan.

Sa isang banda, sinusuportahan nito ang produksyon ng mga tradisyunal na kagamitan. Ngunit ang pagpayag at paghihikayat ng gobyerno sa pagpasok ng mining companies at sa laganap na militarisasyon na nagtatagay sa mga kababayang tumutugon sa tradisyunal na kagamitan ay siya ring pumapatay sa tradisyunal na produksyon.

Kulturang Popular at Artipisyal

Ang tinaguriang “kulturang popular” ba ay tunay na kultura ng masa? O nagiging popular ito dahil pilit itong ipinamumudmod sa masa, hinuhubog ang kanilang panlasa hanggang sa tanggapin na nila ito bilang sariling kultura?

Ang mga eksena mula sa palabas na Wowowee at iba pang gameshow ay nagpapakita ng matinding desperasyon ng napakaraming maralitang Pilipino . Pinapalaganap nito ang pantasya na “swerte” at kagandahang-loob ng iba ang sagot sa kahirapan ng masa. Nilalako nito ang hungkag na pag-asa sa milyon-milyong tagapanood, kasabay ng mga produkto ng mga malalaking kumpanyang isponsor ng mga palabas na ito, sila na kumikita ng limpak-limpak sa pagtangkilik ng masa.

Gayundin, hungkag na kaligtasan ang nilalako ng mga fantaserye at telenovela, gawa man dito o dinub mula sa ibang bansa, Sa mga palabas na ito, hindi sistemang panlipunan o gobyerno ang ugat ng paghihirap kundi mga masasamang nilalang. At ang katubusan ay nasa balikat ng mga indibidwal na may kakaibang mga kapangyarihan, mga superhero, hindi sa kolektibong pakikibaka ng mga inaapi at pinagsasamantalahan.

Ito ang artipisyal na kulturang popular na “binebenta” ng industriyang pangkultura ng mga lokal na naghaharing-uri at ng imperyalismo sa masang mamimili. Dahil ang mga lokal na naghaharing uri at imperyalismo ang mayhawak ng halos lahat ng mayor na industriya sa kultura at sining (musika, pelikula atbp.) sila ang nagtatatakda kung ano ang isinasalaksak sa isipan at panlasa ng masa. Sila ang nagtatatak na pang-masa ang ganitrong kulturang mapang-alipin. Sila ang nagpapanatiling mababaw o tanga ang masa – habang umaani ng tubo mula sa mga produktong kanilang ibinebenta sa masa.

Kultura ng Korrupsyon

Ang “kultura ng korupsiyon” ay ang pananatili ng malawakang korupsiyon (o ang pag-abuso sa posisyon para sa sariling interes)

sa halos lahat ng antas ng gobyerno Sa loob ng burukrasya, mas tumitindi ang korupsiyon habang pataas nang pataas ang posisyon dahil lumalaki rin ang kapangyarihan at dumadami ang oportunidad para dito .Kaya't ang mismong paggogobyerno ay ginagamit ng mga naghaharing uri upang higit na magpayaman at panatalihin ang kanilang kapangyarihan. Sa aktwal, tinatangkilik nila kultura ng korupsiyon habang kunwa'y iwinawaksi nila ito sa publiko.

Halimbawa na lang ang programa ng kasalukuyang gobyerno para labanan ang korupsiyon. Nasasaad dito ang values formation, lifestyle check, kompyuterisasyon at deregulasyon ng mga transaksyon ng gubyerno. Pero sa dami ng kinasangkutanang anomalya ng Pangulo at ng pamilya nito, mula sa Diosdado Macapagal Highway, Jose Pidal account, ang fertilizer scam, paggamit ng pondo ng OFWs sa OWWA para sa pangangampanya, pandaraya sa eleksyon, atbp., wala ni isang na-imbestiga ng malaliman.

Ang kulturang ito ay sinusuhayan din ng US upang matiyak ang pagyuko ng burukrasya sa kaniyang mga maniobra, lalo na sa usaping negosyo. Walang magtatagumpay na kampanya laban sa korupsiyon hanggang may pakinabang ang mapagsamanatalang sistema ng globalisasyon at naghaharing uri dito.

Kultura ng Panunupil at Pasismo

Sa kasalukuyan, halos 80% ng mamamayan ay mahirap at mahigit 11 milyong Pilipino ang wala o kulang ang kabuhayan. Ang lumalalang krisis pang-ekonomya ang nag-uudyok sa mamamayan na magpahayag ng hinaing at diskontento lalo pa't nasasangkot sa maraming anomalya ang gobyernong Arroyo. Ngunit sa halip respetuhin ang karapatang mapahayag at magtipon-tipon, ibinaba ang Executive Order 464 -- pumipigil sa mga kawani ng gobyerno na umattend ng hearing sa Senado at Kongreso ng walang pahintulot mula sa pangulo; ibinaba rin ang Proclamation 1017 upang ideklara ang state of emergency, kasabay ng pagbabawal sa mga kilos protesta, pagbibigay kapangyarihan sa mga pulis na marahas na buwagin ang

anumang pagtitipon, pasukin ang mga opisina ng mga publikasyon at arbitraryong mang aresto ng mga kritiko ng pamahalaan tulad ni Ka Crispin Beltran.

Kultura ng Terorismo

Inatras na ang State of Emergency pero hindi natigil ang “pagsensura” sa mamamayan. Patuloy at dumarami ang di malutas na kaso ng mga pandurukot at pagpatay sa mga aktibista, mamamahayag at maging mga taong simbahan. Sa tinatayang 747 na pinatay mula nang maupo si Arroyo sa Malakanyang, kalakhan ay nagmula sa mga progresibo at militanteng organisasyon na kritikal sa mga patakaran ng gobyerno. Matindi ang mensahe ang naiis ipaabot ng panunupil at pasismo -- nais nitong patahimikin ang mga naghahangad ng pundamental na pagbabago, nais nitong kitlin ang kaisipang mapanlaban at mapagpalaya -- hanggang sa mamanhid ang mamamayan sa ganitong kalagayan.

Bahagi ng all-out-war laban sa terorsimo ng gobyerno, laganap ngayon sa kanayunan ang papatinding militarisasyon na bumibiktima sa mga magsasaka at mga katutubo. May itinatak dang curfew at checkpoints, ipinagbabawal ang flashlights, kailangan laging may hawak na sedula ang mga residente. Ang mga hindi tumutugon ay arbitraryong inaakusahan na miyembro o tagasuporta ng NPA. Kasunod nito ay harasment, pandarahas, o sa sukdulan, pagpatay . Bahagi ito ng “all-out war” ng gobyerno, alinsunod sa “giyera laban sa terorismo” ng US . Asahan pang titindi ang kultura ng terorismo kapag naisabatas na ang Anti-Terrorism Bill (ATB) na masugid na tinutulak ng gobyernong Arroyo sa kongreso.

Kultura ng Pangangayupapa

Ginagamit ng gobyerno ang islogang “culture of peace” para palubagin ang loob ng mga nag-aaway na grupo. Ang iba't ibang cultural exchange programs na binubuo ng immersion activities at mga pagtatanghal ay aktibo nitong sinusuportahan upang idiin ang “esensiyal na pagiging mapayapa at mapagkasundo” ng mga

kultura. Subalit sadya itong inihihiwalay sa konteksto. Halimbawa, ang mapanlabang tradisyon ng maraming katutubo sa Cordillera ay pinahihina at pinipilit gawing masunurin sa pagpapaloob sa development aggression projects ng pambansa at lokal na gobyerno.

Isa pang halimbawa ay ang gera laban sa terorismong isinusulong ng US , kung saan ang Pilipinas ay nagiging lunsaran na rin ng digmang idinidiin ang pangkulturang katangian. Binabansagan ang Islam bilang sibilisasyon ng mga barbaro at terorista. Ang “militanteng Islam” ay ipinapailalim sa “mapayapang Kristiyanismo”; sa totoo’y binibigyan lang nito ng katuturan ang sistematikong pagsasantabi sa mga karapatang pantao ng mga Muslim sa Mindanao at iba’t ibang bahagi ng bansa. Ang islogang “culture of peace” ng gobyerno ay kapayapaang mabuway dahil hindi nakasandig sa makatarungang kaayusan ang natututunan ng mamamayan.

I. KONKLUSYON AT MGA RESOLUSYON

Pinatitingkad ng globalisasyon, kulturang popular, korupsiyon at panunupil at pasismo ang dominanteng kulutrang kolonyal, burgest at pyudal. Ang ganitong kalagayan sa kultura ay sumasalamín sa malakolonyal na estado at malapyudal na ekonomya ng bansa. Naisasalarawan ng kulturang ito ang tumitindi at mas sopistikadong pagsasabwatan ng imperyalismo, burukrata kapitalismo at pyudalismo – ang tatlong ugat ng kahirapan sa Pilipinas.

Hamon at Panawagan

Mahalaga ang pagsabay ng pangkulturang pakikibaka sa pagsulong ng pagbabago sa pulitika at ekonomya. Mahalaga ang papel ng mga artista sa paglikha ng sining na bitbit ang kaisipang direktang sumasalungat sa dominanteng kultura. Mahalaga ang kulturang pambansa – na nagtataguyod ng pambansang identidad na nasasalamín ng pambansang pamana ng mga mayayamang kultura ng iba’t-ibang rehiyon at ng mga grupong etnolingwistiko. Mga tatak ng paggalang sa sarili at sa kasaysayan ng mga Pilipino, sa kakayanan ng komunidad mabuhay ng sagana, na nagpapatibay ng patriotismo. Dapat bitbitin ang kulturang may kritikal na pananaw at pamamaraan,

dahil may kaakibat ang sining na gawaing edukasyong nagpapalaya at nagpapalawak ng kamulatan salungat sa pyudal na kaisipang nagpapamangmang. Bibit din ng mga alagad ng sining ang pagpapalaganap ng kulturang maka-masa, hindi para sa iilang sector lamang ng lipunan. Sinasalamín nito ang kanilang mithiin at ibinabandila ang kakayahan ng malawak na mamamayan, partikular ang mga manggagawa at magsasaka, sa paghubog ng lipunan at paglikha ng kasaysayan.

Komprehensibo ang gawaing kultura, dahil komprehensibo din ang saklaw nito. Sa usapin ng paglikha ng sining na bitbit ang kulturang pambansa, kritikal ang pananaw at pamamaraan, at para sa malawak na mamamayan, malaki ang hamon sa mga artista, ngunit bahagi lang ito ng pagbabago sa kultura. Mahalagang tungkulin din niya makiisa, makilahok sa pagkilos ng mamamayan sa pagsusulong ng pagbabago. Dahil ang pagbabago ng lipunan ay gawain ng lahat.

Walang bansang masagana ang walang sariling kultura.